

gedaan aan het magistraat, dat besloot met de harteloze straatschenners kort spel te maken, en in 1663 in de stad een voorgebod liet afkondigen, waarbij degene, die den naam kon aanbrengen van de baldadigen, 100 gulden belooning zou ontvangen, en waarbij tevens eene openbare geeseling werd beloofd aan hen, die op 't booze feit zouden worden betrappt. - Het hooge bedrag der som en de strengheid der tuchting bewijzen genoeg, hoezeer men er aan hield om den "Zoeten Keer", het "Groene Plein" in al zijne liefelijkheid te bewaren.

Het plaatseke was aanvankelijk kleiner dan nu; zijne vergrooting geschiedde omtrent het midden der XVIIe eeuw op aandringen van den prelaat van Baudeloo, ten jare 1642". De Potter.

UITHANGBORDEN TE GENT (Vervolg)

We nemen aan dat uithangborden waarop een of ander **kledingstuk** werd afgebeeld, aan winkels voorkwamen waar kleren gemaakt of verkocht werden. Op deze regel waren echter uitzonderingen want soortgelijke uithangtekens kon men evengoed aan brouwerijen en herbergen aantreffen (54), zie o.m. de "Rode Hoed" in *Klein Turkije*.

Een 17de-eeuws bord waarop een hoed was geschilderd en dat te Gent bij een hoedenmaker uithing vermeldde: "Onder den hoedt schuylt quaet en goet" (55). Bij schoenmakers was het uithangteken liefst een "Beste (of sterke) Schoen" of een meestal roodgeverfde laars en nog beter een "Gekroonde Laars" (56).

Gekleurde klompen in alle mogelijke afmetingen hingen uit aan de gevels van de klompenmakers en ook aan deze van de -verkopers (en dat konden soms zelfs kruideniers zijn!). Maar "kloefen" kwamen wel eens bij herbergnamen voor (57). Zo waren er ook de kous aan de kousenwinkels, de "Point de Venise", de "Kant à la mode" enz. bij kantverkoopsters, de handschoen aan de daarin gespecialiseerde zaken, de parapluies of de parasols als karakteristieke uithangtekens van regen- en zonnescermmverkopers enz. (58) (zie ook "De gouden Hoed" in de Lange Munt).

Boven de deur van een schoenwinkel in de *Lange Munt* hing voor enige jaren een blauwe damesschoen, een uit een plank gezaagd en beschilderd voorwerp, vastgezet in een metalen raam. We herinneren ons nog vaag dat er vóór 1940 aan dezelfde schoenzaak en ook aan een andere in de *Noordstraat*, een klassieke, rood geverfde houten laars met franje uithing.

In de klompenafdeling van het *Museum voor Volkskunde* hangt een houten gekleurde klomp als uithangbord. Verder is er ook een monochroom beeldje uit verharde gips dat oorspronkelijk wel boven de deur van een parapluwinkel kan zijn bevestigd. Een klein meisje kijkt over de schouder van een jongetje die een geopende, metalen paraplu boven hun hoofden

houdt. Beide kinderen staan blootsvoets. Dit romantisch beeldhouw-
werkje werd door een onbekend artiest vervaardigd.

Nog tot ca. 1950 stak op de *Groentemarkt* aan het huis met bouwdatum
1667 een paraplu aan een regenschermwinkel uit. Het teken was in metaal
vervaardigd en met felle kleuren beschilderd.

De afbeelding van HEMELLICHAMEN kwam vroeger frekvent voor op
de uithangtekens. In sommige steden zoals Brugge is dat nog merkbaar.
Het succes der sterrenwichelaars en de voorspelling van de toekomst heeft
de bewondering van velen voor de zon, de maan en de sterren in de hand
gewerkt.

De zon kreeg als uithangteken bepaalde adjectieven toegevoegd of werd
wel eens als verkleinwoord gebruikt, wat de vertrouwelijkheid met de klan-
ten vermeerderde.

Hetzelfde kunnen we zeggen in verband met de maan, (de “Halve Maan”
behoorde misschien tot de heraldiek) en met de ster (“de Noordster”, de
“Morgenster”)...

Uithangborden waarop hemellichamen staan afgebeeld, zijn nu echter vrij
raar. Bij een bekend mosterdhandelaar op de *Groentemarkt* hangt de
“Halve Maan” op twee verschillende borden uit. Het eerste is een keurig
half maantje in de vorm van een gezicht in metaal uitgesneden. Het hangt
aan een sierlijk, smeedijzeren galgje waarop een mosterdplant is uitge-
beeld.

Het ander uithangteken bestaat uit een rechthoekige metalen plaat, boven
de deur vastgemaakt. Bovenaan dit bord waarop “Mostaard Fabriek” ge-
schreven staat, is een metalen half maantje merkbaar. Deze firma bestaat
sinds 1790 en nam dit symbool als handelsmerk.

Een bord “In ’t Zonneke” behoort tot de uithangtekenscollectie van 1913
van het *Museum voor Volkskunde*. Op deze omlijste plank staat de titel op
een banderol geschilderd. Daarboven is een zon als een mensengezicht met
een vlammenareool afgebeeld.

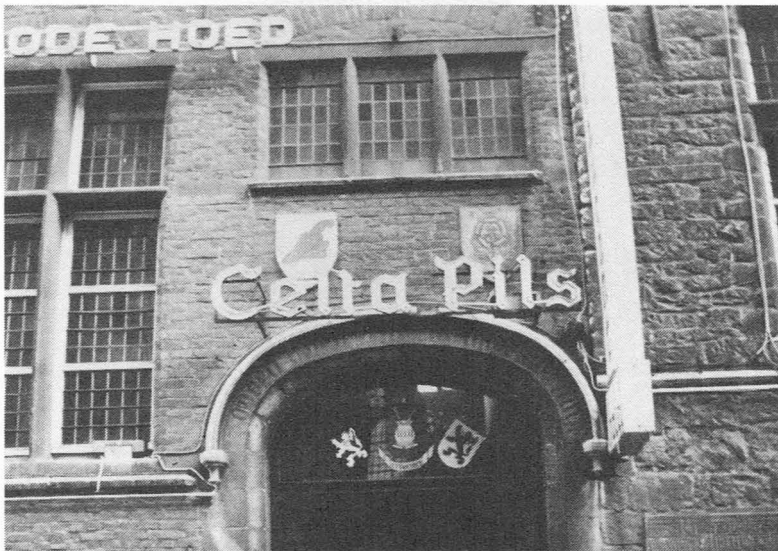
Tenslotte moeten er vroeger heel wat uithangborden in verband met de
ONTSPANNING hebben bestaan. Roken, drinken, spel en sport kunnen
daarbij vernoemd worden. Voor de arbeidersbevolking behoorde het
roken en drinken tot de enige ontspanningsmogelijkheden. De meer
bevoorrechte burgers bezochten clubs waar ze zich konden uitleven als
boog- of pistoolschutter, als roeier, fietser of als automobilist.

Nà 1918, met de invoering van de achturedag deed de vrijetijdsbesteding
eindelijk ook haar intrede in het arbeidersmilieu. Dat werd op de benaming
van herbergen tijdens het interbellum merkbaar.

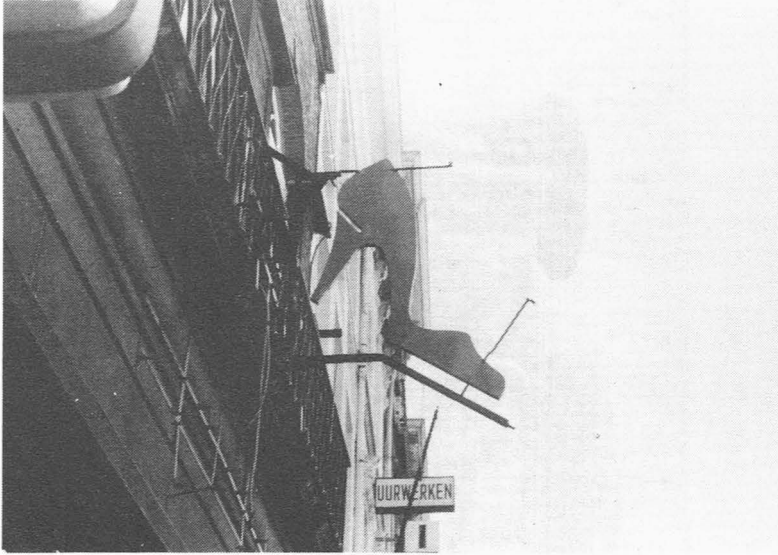
De “Pijprokende Man”, een glimlachende jonge roker, afgebeeld in gepo-
lychromeerd gips en behorend tot de collecties van het *Museum voor
Volkskunde*, is een 19de-eeuws exemplaar dat als uithangteken boven de
deur van een tabakswinkel heeft gehangen. In Nederland werden daartoe

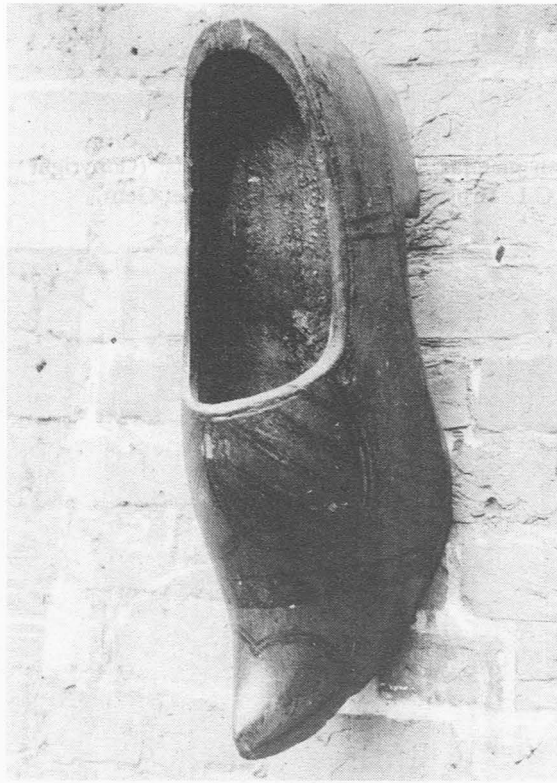
Man met jas, geknoopte das en muts. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

De rode Hoed - Klein Turkije.

De blauwe Schoen - Lange Munt.

Klomp. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

Onder één Paraplu. (Copyright A.C.L. Brussel) -
Mus. v. Volkskunde, Gent.

De halve Maan - Groentemarkt

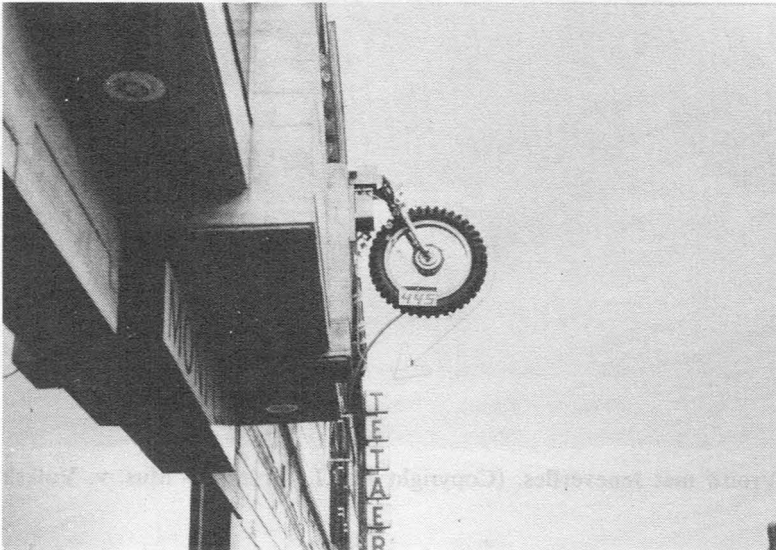
De halve Maan - Groentemarkt

In 't Zonneke. - Mus. v. Volkskunde, Gent.

Pijprokende man. (Copyright A.C.L. Brussel) -
Mus. v. Volkskunde, Gent.

Voorwiel van Motorfiets - Rooigemlaan.

Oude Vrouw met Jeneverfles. (Copyright A.C.L. Brussel) - Mus. v. Volkskunde, Gent.

wel eens een negertje met een pijp, een zgn. "Rokend Moortje" of een aapje afgebeeld.

Ook de "Oude Vrouw met Jeneverfles" lijkt een uithangteken boven een tabaks- en drankwinkel geweest te zijn. Het is een kenschetsend beeld uit het eind van de 19de eeuw. De vrouw schijnt met de rechterhand een snuifje tabak naar de neus te brengen. Onder de linkerarm draagt deze arbeidersvrouw duidelijk een jeneverkruikje. Ook dat beeld is eigendom van het Gents Museum voor Volkskunde.

Boven een motorfietswinkel op de *Rooigemlaan* hangt, sinds een tiental jaren, het voorwiel van een motorfiets met de voorvork aan de gevel vast. Duidelijker kan het niet. Misschien liet hij zich inspireren door de garagist uit Hawaï die, in 1973 de aandacht op zijn zaak trok door de voorste helft van een VW-kever boven zijn poort vast te maken.

Uithangtekens blijken dus te evolueren met de tijd.

NOTEN

(54) van Lennep, J. en Ter Gouw, J., op.cit., II, p. 213.

(55) idem, p. 214.

(56) idem, p. 220-221.

(57) van Lennep, J. en Ter Gouw, J., op.cit., II, p. 221.

(58) idem, p. 219-223.

Lode HOSTE
('t vervolgt)